

Bibliotheca Kecskemét — 1985-1990

Útószo egy kiállításhoz

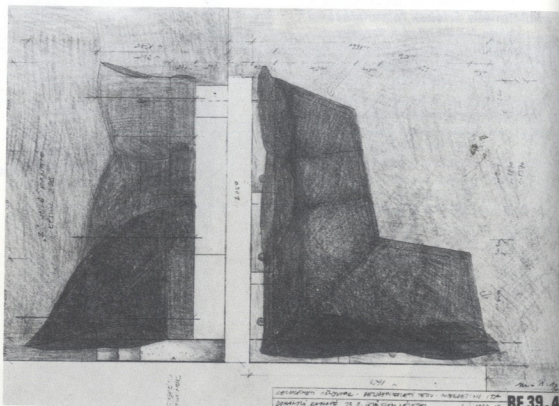
A terv - Kecskemét város majd egy évszázados álma - 1985-ben született egy meghívásos pályázaton. Tervező: Mátrai Péter. A ház akkor még egyetlen lendületű készítmény könyvtárterrel körülvevett udvarban egy kis centrális épületet fogott körül, egy építész-belsőépítész szuverén alaként, melyben a könyvek szelidén és szabadon kínáltak fel magukat a látogatóknak. Aztán évekig csend. Az 1987-es évben kezdődött el egy küzdelem, amelyben az egykori álmoknak a valóság kísértésével kellett megküzdenie.... A valóság győzött.

A könyvtárosi szakma realitásai a város építészeti elvárásai az álom egyszerű megismételhetetlen frissességét, szuverén szellemiségét izekre szedték, és a maguk képére és hasonlatosságukra formáltak.

Időközben a maga magában (és magával) közös építész - M.P. - kapott egy társat - M.Gy. - ki is akavva akaratlan befolyt a dolgok menetébe, és maga is rombolta, építette M.P. álmát, miközben akaratan kívül is szötte a maga könyvtár ábrándját.

Ami a ház építészeti megjelenését illetően Önök lát láthatnak, az három év küzdelmeinek lenyomata, eredője, melyben a fennt említt álom a valóság különböző szűrőin és torlaszain átjutva egy sajátos, szürrealista valóságba ért, létrehozván az eredeti szubjektív, egyszemélyes álomból az immár kollektívna mondható álom, a kecskeméti könyvtár épületét - precízebben annak terveit.

Ez a ház építészeti terv több rétegű az idő, tér vetületein. Jobb lenne többszörös determinizmusnak nevezni ezt a dolgot. Térileg majdnem egyértelműen determinálja a városban belüli helye, helyzete, és ez a szituáció már determinálta a felületi megjelenését is. Ugyanis a telepítés és az építészeti alapállás éppen egy hagyományos - konzervatív - kisvárosi alapszituációt tartott szem előtt: az utca az utca, a ház az ház, az udvar az udvar, a középület az középület, stb. Ez a magatartás gyökeresen ellenkezett és ellenke-

Dohányzó kanapé

zik a könyvtárosi szemlélet egyterű lepleny ömleiny elvárásaival. A flexibilitás ábrándjával és raszter szemléletével.

Ezt az alapmagatartást tudta M.P. pályázati terve jelen-(mára félmúlt) idejűvé tenni, s ezt

az alapszituációt - mit végül is a továbbtervezés megtartott - tette e hároméves kompromisszumosorozat végérvényes múltidejűvé, százzadelejűvé, K.und K. szigorúságú közintézménnyé, de ha akarjuk, későbarokk ízűvé, jobb szó híján időn kívülűvé. Az alapszituáció és az ezzel szoros összefüggésben lévő alaprajzi szerkesztés determinálja a metszetek alakulását, melyeket evidens módon immár behatároltak a program területi kívánalmai.

Eredeti koncepció egy lendületű könyvtárteret csak a harmadik szint (II.em) olvasótermi, helytörténeti gyűjtemény, kabinetű helysorsorában jutott érvényre, s a térbeli egység is csak az előcsarnok enyhén ivelő keresztfordított háromszintes terében maradt meg, illetve kulminálódott.

Az udvarok józan szigorral zártak.

A homlokzatok az építetői igényeknek megfelelően az alapszituációt követve vetik ki a belsőt.

Részletképzésükre döntően az építetői, városi elvárások hatottak, ezen kívánalmaknak megfelelően kerültek fel a pirogránit főpárkányok, szemöldökök megkísértvén a századfordulót, akarcásk a nyílások felöltöztetése, az ajtó és ablak keretezések, üvegfalak alakítása, takarások és borítások.

A belső nyíláskeretezések formailag a századelő öntöttvas világát idéző fémkereket már napi anyaghasználattal kerültek be - (öntött alumínium).

A falakat kívül-belül színes mészhomoktégla uránál, amely azóta reménytelenül divatos-sá vált. Tervezésekor még újdonságnak hatott.

Az eredeti álom folyamatos teréhez tartozó szabadpolcos szakrendi elrendezés az évek hagyományos betüredés elrendezésű könyvtárrá, s ennek megfelelően diszkrétén tagolt, egymáshoz additíve kapcsolt többszörre árgitették, melynek egyes termeit, szobáit a tartalmuknak megfelelő karakterűvé igyekezünk formálni.

A ház építészeti megjelenésére döntően M.P. és M.Gy. közös tündösei és építetői elvárásokkal való küzdelmük hatása rögzült.

Ezekben felmerült az időnkivüliség vágya (ábrándja), az építészeti minőség fogalmának problematikája, pl. az ornamentikát illetően, a történeti építészethallatán ökonomizmus, és evidens tárgyilagossága, mint lehetőség kiút. Megítélésünk szerint a terv annyiban jó, amennyiben ez utóbbinak meg tud felelni.

A történet harmadik szereplője - s ez írásnak erről kellett volna szólnia (csak a szerző, az olvasók vesztére építész - erendően) - a berendezés, mely ez esetben döntő és megkerülhetetlen.

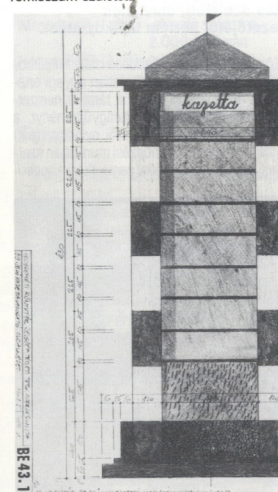
S a könyvtáros - építész viták hátterében javarészt ezért folyt a harc - ablakosztás, méretrend, stb.

Ez esetben is volt prekoncepció M.P. és M.Gy. részéről, mely szintén a pályázati terv álmához nyúlt vissza. Ez a berendezés és az épület szoros, mondhatni megbonthatatlan korrelációján alapul, s amit a kialakult új építészeti keretek között is meg akartak őrizni, természetesenek vége, hogy formailag is az épület folytatása lenne a bútorzat - döntően.

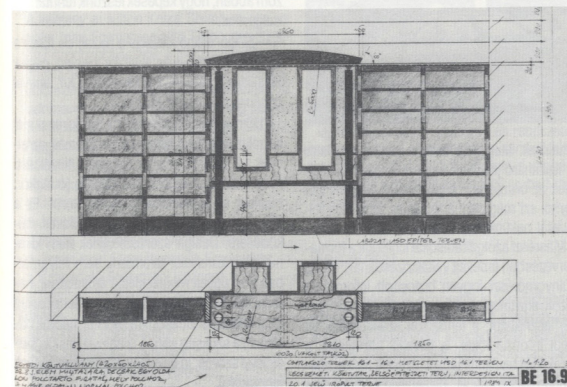
Röviden szóva valamiféle totális homogenitás vágya élt bennük.

Batta Imre (B.I.) szerepe épp az ebben a történetben, hogy a belsőépítészeti tervek kidolgozásával a saját jelenidejű szemléletét érvényesítette.

Természetesen a berendezések is megvívta a maguk harcát a szakmai - könyvtárosi elvárásokkal és a fentebb ecsettelt építészeti rémálomokkal. És ez esetben is felemás kompromisszum született.

Kazettatartó

Egyedi könyvtárvány

Végelemzésben B.I. a későheggyi menő közös könyvtáros-építész-belsőépítész vitákban megszületett telepítési tervből szuverén világot teremtett, melyben az anyagok, színek és formák - szöfordulatok és gondolatátítások - jelenidejűsége, korhoz kötött alkalmazása feloldotta az épület időnkivüliségét.

A bútorzat alapelme, a könyvtárvány megfogalmazása pontosan mutatja a vágyak és realitások viszonyát. A végelem (közbenő támasz) klassziczáló alakja, a műbútor-asztalos igényesség objektív vágya, melyhez a polcos fémlémezűből hajlított tömegűk volta társult, ezt egy hangsúlyos lábazati és fríz elem hivatott ellenpontozni a polchoz rendelt világítás igényesnek elképzelt részleteivel.

A belső egyidejűsége egyben azt is magában hordja, hogy a megvalósulás elhúzódása a ma még jelenidejű képet hamarosan a felmúltba utalja.

A berendezés minden részletére kiterjedő egyedi formálás természetesen épp oly szürrealis, mint a ház századfordulós igényességge.

Tehát amit most kézzel foghatunk, az megint csak egy álom, mely már nem egyetlen érzékeny lelkű ember ábrándja (M.P.), hanem egy város, néhány mindenre elszánt könyvtáros és más tervező mestemberek közös álma. S ezt az álmat a XX. századi magyar történelem ismét eltávolítja a megvalósulás fájdalmas örömteli folyamatától, mert az utóbbi év változásai megszüntették a megrendelőt, bizonytalanná tették a beruházó és a kivitelező létét, megkérdőjelezték a könyvtárosok „kompetenciáját”, s a pénz könyörtelen elértéktelenedése a semmibe foszlással fenyegeti a könyvtár létrehozására létrehívott alapítvány szerény alapítókéjét.

Ily módon a pillanatnyi valóság ezerszerte könyörtelenebbül tolja egy végső eszmi létbe álmunkat, mint az eddigi nehézségek.

A kultúra napi haszna fontosabb mint az efafta „meg nem térülő beruházások”. Jó esetben maradnak a „szoc.reáli” megoldások, alternatívák - vélhetőleg - valami ettől attól kinőtt épület betelepítése a piacon kapható típus berendezéssel, mert hogy erre fel a pusztá működés az egyetlen lehetséges létforma, azaz a lét minimumának diadala.

S a kecskeméti bibliothéka plánuma oda kerül néhai Mende Valér (M.V.) közel százados álma mellé, a műtörténet lábjegyzeteibe.

Major György